

- чної операції : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Лазукова Оксана Володимирівна ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків, 2018. – 263 с.
2. Пашковський М.І. Военний стан: український варіант // Режим доступу: <https://barristers.org.ua/news/voennyj-stan-ukrayinskyj-variant-naukovyj-radnyk-ao-barristers-pashkovskij-mykola-ivanovych/>
 3. Вирок Новоайдарського районного суду Луганської області від 04 грудня 2018 р. (справа № 419/703/16-к) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/78331593>.

Ключові слова: особливий режим досудового розслідування, судовий контроль, слідчий суддя, прокурор, слідчі (розшукові) дії, негласні слідчі розшукові дії.

Ключевые слова: особый режим досудебного расследования, судебный контроль, следственный судья, прокурор, следственные (розыскные) действия, негласные (следственные) розыскные действия.

Key words: special regime of pre-trial investigation, judicial control, investigating judge, prosecutor, investigative (search) actions, covert investigative (search) actions.

КЩЕН НАТАЛІЯ ВАЛЕНТИНІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінальної юстиції
Чернівецького юридичного інституту,
кандидат юридичних наук, доцент*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ ЕКСТРАДИЦІЇ

Україна в останні роки активізувала міжнародну діяльність щодо міжнародного співробітництва в сфері боротьби із злочинністю, у тому числі по наданню правової допомоги по кримінальних справах, а саме одержанні доказів із-за кордону для використання в розслідуванні, передачі кримінального провадження і видача злочинців (екстрадиція).

Розуміння правової природи екстрадиції неоднаково. Деякі вчені відносять цей інститут до адміністративного права. Екстрадицію можна вважати і частиною кримінально-процесуального права (тому що існує порядок передачі злочинця іншій країні з дотриманням певних процесуальних гарантій), кримінального права (а саме – інституту виконання покарання) [3, с. 20]. Єдине, що об'єднує європейські країни, це те, що питання екстрадиції вирішують судові органи, як правило, загальні кримінальні суди. У той же час багато країн визнають можливим для рішення питань видачі злочинців створювати екстраординарні суди, або суди ad hoc.

При цьому проблеми видачі злочинців держави вирішують головним чином за допомогою двосторонніх або багатосторонніх угод.

Є ряд угод між членами Європейського співтовариства, у яких також є положення, що регулюють видачу злочинців. Коли є угода між двома сторонами, проблема видачі злочинців вирішується досить чітко: якщо особа не користується дипломатичним імунітетом, то вона повинна

бути або засуджена, або видана зацікавленій стороні. Однак бувають більш складні ситуації: коли влада однієї країни, затримавши громадянина іншої, не впевнена, що якщо він буде виданий тій країні, громадянином якої є, то буде покараний. У цьому випадку починається процес переговорів, що обертається тривалим перебуванням людини у в'язниці до суду, а іноді і без суду. Перешкодою для екстрадиції може бути істотна різниця в мірах покарання за аналогічні злочини в різних країнах; переконання представників країни (тієї, що передає, або тієї, що приймає злочинця) в тім, що особа буде піддана катуванням.

Щодо українського законодавства, то інститут екстрадиції передбачений статтею 10 КК України «Вирішення питання про кримінальну відповідальність осіб, які підлягають кримінальній відповідальності за законодавством іноземної держави і перебувають на території України, та виконання вироків, винесених іноземними судами чи міжнародними судовими установами», та главою 44 КПК України «Видача осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиція)». Неможливо однозначно сказати, що проблеми видачі злочинця вирішені цим нормативним актом як на законодавчому рівні, так і у руслі практичного застосування.

Так, у ч. 1 ст. 10 законодавцем конкретизовано положення Конституції України, закріплене в ч. 2 ст. 25, що забороняє видачу громадян України. Таким же обсягом гарантій користуються й особи без громадянства, що постійно проживають на території України. Кримінальний закон заборони щодо здійснення такої видачі не містить, конституційне ж положення стосується тільки громадян України, забороняючи їх видачу.

Серед основних проблемних питань під час досудового розслідування, що стосуються екстрадиції, є: недостатня законодавча урегульованість окремих процедур екстрадиції; відсутність спеціального договору між Україною і державою, де перебувала особа; відсутність належного фінансування екстрадиції; занадто складний і довготривалий процес екстрадиції; невідповідне оформлення екстрадиційних документів; ненадання або несвоєчасне надання необхідних екстрадиційних документів під час досудового розслідування.

На нашу думку вказані проблеми свідчать про важливість теми, науково-теоретичну і практичну значимість розробки положень, що стосуються проблем екстрадиції.

Характерною рисою екстрадиції, яка визнається у більшості досліджень є те, що видача особи проводиться лише за вчинення такого суспільно небезпечного діяння, яке є кримінально караним. Однак, питання змісту таких елементів, як «особа, яка підлягає видачі», «державна, компетентна судити особу, яка видається, чи (та) покарати її» та інших складових даного правового інституту залишається доволі дискусійним.

Треба зазначити, що використання термінів «передача злочинця» або «видача злочинця» суперечить принципам міжнародного та кримінально-процесуального права, де також існує принцип «презумпції невинуватості» [1, с. 253]. Оскільки відповідно до ст. 62 Конституції

Україні особа вважається невинуватою у вчиненні злочину, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду. Отже, злочинцем є особа, щодо якої набрав законної сили обвинувальний вирок суду. Видача може поширюватися як на осіб, обвинувачуваних у вчиненні злочину, так і на засуджених. Тому застосування вказаного терміну в усіх випадках, коли мають місце екстрадиційні правовідносини, є таким, що суперечить принципам права, зокрема принципу презумпції невинуватості.

Так, екстрадиція включає в себе не лише видачу як таку, але також і сукупність заходів, направлених на її забезпечення. Механізм правового регулювання екстрадиції – це система нормативно визначених засобів впливу на екстрадиційні відносини, який [вплив] здійснюється для забезпечення ефективності співробітництва держав у сфері надання правової допомоги у кримінальних провадженнях з метою сприяння процесу реалізації охоронних кримінально-правових відносин.

У межах механізму правового регулювання екстрадиції основне змістовне навантаження несуть екстрадиційні норми, що в поєднанні утворюють комплексний міжгалузевий правовий інститут – інститут екстрадиції. Комплексність даного інституту витікає із належності його норм до різних галузей права як на національному, так і на міжнародному рівнях [4, с. 120-124]. До екстрадиційних норм на внутрішньодержавному рівні можуть бути віднесені окремі норми конституційного, кримінального та кримінально-процесуального права, тоді як на міжнародному рівні ними можуть виступати деякі норми міжнародного кримінального та міжнародного кримінально-процесуального права. певну частку екстрадиційних норм складають матеріальні екстрадиційні норми кримінально-правового характеру [1, с. 253; 2, с. 57-60].

У межах механізму правового регулювання екстрадиції юридичними фактами виступають різні за своїм характером та змістом життєві обставини, які передбачені екстрадиційними нормами як підстави виникнення, зміни та припинення екстрадиційних правовідносин.

Таким чином, характерною для механізму правового регулювання екстрадиції є участь у його функціонуванні комплексів фактів (фактичних складів), які в межах даної системи проявляють себе переважно як підстави виникнення екстрадиційних правовідносин. виявлено, що «початковим» елементом таких фактичних складів виступає факт існування охоронних (загальних чи спеціальних) кримінально-правових відносин у запитуючій державі.

Видача передбачає такі форми правової допомоги, які можна розрізнити в залежності від мети надання правової допомоги, а саме:

- для покладення на особу кримінальної відповідальності (ч. 1 і 3 ст. 10 КК України);
- для приведення до виконання винесеного судом держави, що запитує, обвинувального вироку, який набрав законної сили (ч. 2 ст. 10 КК України).

З цього випливає висновок, що передачу засуджених в українському законодавстві слід виділити в окремий інститут, реалізацію якого логічніше було б віднести до завдань кримінально-виконавчого права.

Таким чином, ми можемо знову вести мову про міжгалузеву сутність екстрадиції, яка єднає в собі норми права і матеріального права, і піднімає цілий ряд процедурних питань.

Вважаємо, що для удосконалення національного екстрадиційного законодавства необхідно створення окремого спеціального нормативно-правового акту, безумовно узгодженого з відповідними міжнародними нормами, а також внесення змін і доповнень у чинне кримінальне, кримінально-процесуальне, кримінально-виконавче законодавство.

Це надасть можливість привести інститут екстрадиції в Україні у відповідність з сучасними потребами боротьби із злочинністю.

Список використаної літератури:

1. Березняк В. С. Екстрадиція як інститут кримінально-процесуального права України: дис. ...канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 / В. С. Березняк. – Дніпропетровськ, 2009. – 253 с.
2. Вихрист С. До визначення екстрадиції / С. Вихрист // Український часопис міжнародного права. – 2001. – № 1. – С. 57-60.
3. Гребенюк В. М. Договірні відносини України у сфері взаємодопомоги у кримінальних справах (теорія і практика): Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.11 / НАН України, Інститут держави і права ім. В.М. Корецького. – К., 1997. – 20 с.
4. Лихова С., Свистуленко М. Актуальні питання вдосконалення інституту екстрадиції / С. Лихова, М. Свистуленко // Право України. – 2001. – № 1. – С. 120-124.

Ключові слова: екстрадиція, злочинність, покарання, видача особи, правозахист, кримінальна відповідальність.

Ключевые слова: экстрадиция, преступность, наказание, выдача лица, правозащита, уголовная ответственность.

Key words: extradition, crime, punishment, extradition, human rights, criminal liability.

БАБІЙ СВИГЛАНА ВОЛОДИМИРІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри кримінального процесу*

ДОТРИМАННЯ ПРЕЗУМПЦІЇ НЕВИНУВАТОСТІ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ У ВИГЛЯДІ ТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ

Однією з гарантій захисту прав і свобод людини і громадянина, що є найважливішим завданням правової держави, є неухильне дотримання презумпції невинуватості як галузевого принципу кримінального провадження. На даний момент існує своєрідний конфлікт між правом людини на свободу та особисту недоторканність, з одного боку, та правом держави застосовувати запобіжні заходи для забезпечення